

3. Rakouská biskupská konference se usnesla: „Namísto diecézního biskupa je třeba před ustanovením poručníka nebo opatrovníka vyslechnout oficiála.“ (Amtsblatt 2/1984 Nr. 28).

Čl. 99

Ustanovení dekretem

§ 1. Praesidi competit decreto suo, motivis suffulto et in actis servando, curatorem admittere aut designare.

§ 1. Předsedovi přísluší, aby zdůvodněným a do akt založeným dekretem, připustil nebo jmenoval opatrovníka.

§ 2. Quod decretum omnibus quorum interest notificandum est, coniugi cui datus est curator haud excepto, nisi causa gravis obstet, integro tamen iure defensionis.

§ 2. Tento dekret musí být doručen všem, kdo na tom mají zájem, včetně manžela, kterému byl dán opatrovník, ledaže tomu brání závažný důvod; přesto musí zůstat nedotčeno právo na obhajobu.

1. K ustanovení opatrovníka dochází soudcovským dekretem, a sice předsedy senátu, resp. samosoudce, který je třeba zanést do akt.
2. Doručení tohoto dekretu dotčeným - § 2 nehovoří o stranách, protože ustanovení opatrovníka možná nastává před předvoláním nežalující strany, která v procesnětechnickém smyslu ještě není stranou – se děje s výhradou, že by proti tomu mohl být vážný důvod, a sice co se týče osoby, které byl ustanoven opatrovník. Soudce se pokusí objasnit její životní situaci a duševní stav, předtím než učiní takové rozhodnutí doručit.
3. Ochrana práva na obhajobu je sama o sobě ustanovením opatrovníka zajištěna (→ čl. 100). Patří však také k právu na obhajobu, že dotčená osoba nebude zastoupena opatrovníkem ustanoveným soudcem proti jejímu důvodnému odporu, nýbrž její námitky proti němu budou vyslyšeny.

Čl. 100

Úkol opatrovníka

Curator tenetur officio tuendi iura partis, cui datus est.

Opatrovník má povinnost chránit práva strany, které byl dán.

Opatrovník má od soudu úkol jen v oblasti zabezpečení formálních práv osoby, pro niž je ustanoven. Příspěvek k záležitosti, jak jej může strana sama přinést, nemůže dodat. Má proto dbát o to, aby byla před soudem zohledňována procesní práva strany.

Caput III

Kapitola III.

DE PROCURATORIBUS ET ADVOCATIS

PROKURÁTOŘI A ADVOKÁTI

Čl. 101

Právní zástupce

§ 1. Salvo partium iure sese personaliter defendendi, tribunali obligatio incumbit providendi ut uterque coniux sua iura auxilio personae competentis tueri valeat, potissimum si aga-

§ 1. Při zachování práva stran osobně se hájit, má soud povinnost se starat, aby oba manželé mohli zajistit ochranu svých práv s pomocí způsobilé osoby, zvláště pokud se jedná o obtížné záležitosti.

tur de causis peculiaris difficultatis.

§ 2. Si procuratoris vel advocati ministerium, iudicio praesidis, necessarium fuerit et pars intra terminum statutum non providerit, idem praeses eos, prouti casus ferat, nominet, tandem in munere mansuros quamdiu pars alios non constituerit.

§ 2. Jestliže je z rozhodnutí předsedy nutná služba prokurátora nebo advokáta, a strana si ho sama nezajistí ve stanovené lhůtě, jmenuje je podle potřeby záležitosti předseda, avšak ti zastávají tento úřad jen do té doby, než si strany ustanoví jiné.

§ 3. Si gratuitum patrocinium concedatur, constitutio procuratoris vel advocati ad ipsum tribunalis praesidem pertinet.

§ 3. Jestliže je poskytnuta bezplatná právní pomoc, jmenování prokurátora nebo advokáta přísluší samotnému předsedovi.

§ 4. Quovis in casu constitutio procuratoris vel advocati per decretum cum partibus necnon vinculi defensore communicanda est.

§ 4. V každém případě musí být jmenování prokurátora nebo advokáta dekretem oznámeno stranám a obhájci svazku.

1. Celý článek překračuje normování CIC a dává praktická doporučení pro advokátní zastoupení v řízení o neplatnost manželství.
2. Kanonické právo u zástupců stran rozlišuje funkce advokáta a prokurátora, odlišně od českého civilního práva, které v advokacii obsahuje prokuraturu.
3. Prokurátor jedná v zastoupení strany před soudem, tak jako *curator* za nezletilé podle čl. 97. Jeho jednání platí, jako by bylo prováděno zastoupenou osobou; nemusí být činná sama – může tak ale konat – a nemůže později odporovat úkonům provedeným prokurátorem. Prokurátor je pomocníkem strany na formální úrovni průběhu řízení. Plní úkoly, které náleží stranám k vedení řízení (→ čl. 104, § 2).
4. Advokát je soudem připuštěný právní poradce stran. Jako takový nemůže provádět jménem strany žádné procesní úkony, ale může argumentovat před soudem ve prospěch strany. Je pomocníkem strany na obsahové úrovni.
5. Konkrétně přiznává manželské procesní právo advokátům právo účasti při výsleších stran a svědků (čl. 159, § 1, °1). Mají právo v průběhu řízení o neplatnost manželství, tedy již před zveřejněním akt podle čl. 229, kdykoliv nahlížet do akt (čl. 159, § 1, °2).
6. Je zásadně na vůli strany, zda si vezme na pomoc advokáta a/nebo prokurátora, pokud tito vyhovují předpokladům podle čl. 105. Svobodní při ustanovení takového pomocníka nejsou nezpůsobilí k právním úkonům, kteří potřebují opatrovníka podle čl. 97.
7. Ustanovení advokáta a/nebo prokurátora není zpravidla závazné. U diecézních soudů nevládne advokátní přímus, na rozdíl od Římské rotý. Čl. 101, § 2 předvídá, že soudce – je řeč o předsedovi, je však také míněn samosoudce, provádí-li řízení – může pokládat ustanovení advokáta a/nebo prokurátora za nezbytné a starat se o to, aby byla strana zastoupena. Článek neuvádí kritéria, pouze v § 1 je jmenována zvláštní obtížnost záležitosti jako důvod, kdy je třeba zkoumat potřebu právní ochrany.

8. Požaduje-li strana podle čl. 305 bezplatnou právní pomoc a obdrží-li ji příznánu, je advokát a/nebo prokurátor, kterého soudce považuje za potřebného, ustanoven předsedou resp. samosoudcem.
9. Ustanovení advokáta a/nebo prokurátora je v každém případě třeba oznámit dekretem stranám a obhájci svazku. „Každým případem“ míní § 4 ustanovení v rámci čl. 101, nikoliv také ustanovení samotnou stranou.
10. § 1 zakotvuje právo stran, aby se obhajovaly samy. S tímto právem jsou další, v čl. 101 soudci přiznané možnosti v určitém pnutí. Je problematické, že strana, jestliže soudce považuje službu advokáta za nezbytnou a tohoto ustanoví, může tohoto advokáta odrazit, jen když si sama nějakého ustanoví, nikoliv však jednoduchým odporem proti takovému ustanovení.

Větší rozpaky jsou vůči uplatnění možnosti soudce ustanovit straně bez jejího souhlasu prokurátora. S ohledem na úlohu, jež mu přísluší (→ výše bod 3) nelze na jedné straně prohlédnout, proč má procesně způsobilá osoba vůbec potřebovat prokurátora; na druhou stranu je třeba namítnout, že prokurátor může např. zapříčinit svými návrhy výlohy, o nichž strana vůbec nechce vědět, kterými bude však podle rozhodnutí o výlohách zatížena strana, nikoliv však prokurátor.

Čl. 102

Společný právní zástupce

Si ambo coniuges nullitatis matrimonii declarationem petant, communem procuratorem vel advocatum sibi constituere possunt.

Jestliže oba manželé žádají, aby jejich manželství bylo prohlášeno za neplatné, mohou ustanovit společného prokurátora nebo advokáta.

1. Chtějí-li oba manželé prohlášení neplatnosti manželství, k čemuž nedochází zřídka, a také ohledně odůvodnění nemají odlišné mínění, připouští čl. 102, aby se nechali advokátně zastoupit toutéž osobou. Popřípadě chtějí-li ustanovit jednoho prokurátora – k jeho úkolům → čl. 101 bod 3 – , může být také tento pro oba stejnou osobou.
2. Rozumné pravidlo naznačuje, že manželé jako procesní strany, jak zní nadpis II. kapitoly, hrají jinou roli než v řádném sporném řízení. Procesní forma pro uskutečnění jejich přání, dosáhnout prohlášení manželství za neplatné, slouží samé právní jistotě, která se ukazuje jako nejlépe zajištěná formalizovaným způsobem řízení a prostředky hledání pravdy.

Čl. 103

Ustanovení advokáta a prokurátora

§ 1. Partes constituere possunt procuratorem ab advocato distinctum.

§ 1. Strany mohou ustanovit prokurátora vedle advokáta.

§ 2. Unicum sibi quisque potest constituere procuratorem, qui nequit alium sibimet substituere, nisi expressa facultas eidem facta fuerit (can. 1482, § 1).

§ 2. Každý si může ustanovit jen jednoho prokurátora, který se může dát zastoupit jiným, jen jestliže k tomu byl výslovně zmocněn (kán. 1482, § 1).

§ 3. Quod si tamen, iusta suadente causa, plures ab eodem constituentur, hi ita designentur, ut detur inter ipsos locus praeventioni (can. 1482, § 2).

§ 3. Jestliže ze spravedlivého důvodu jich bylo touž osobou ustanoveno více, určí se tak, že zastupuje ten, který jednal jako první (kán. 1482, § 2).

§ 4. Advocati autem plures simul constitui queunt (can. 1482, § 3).

§ 4. Může však být ustanoveno více advokátů (kán. 1482, § 3).

1. I když se naznačuje pověřování téže osoba úkoly zastupování v procesních úkonech a argumentování pro vlastní stanovisko – k úkolům advokáta a prokurátora → čl. 101 body 3 a 4 – , mohou přesto být pověřeny odlišné osoby.
2. Více prokurátorů s sebou přináší riziko nejasného oprávnění k zastupování a protikladných úkonů. Proto § 2 stanoví jako pravidlo, že každá strana může ustanovit jen jednoho prokurátora. K výjimce z tohoto předpisu → níže bod 4.
3. Ustanovení prokurátora je věcí osobní důvěry. Špatný prokurátor může přivodit straně těžké škody, které nelze odstranit, protože neexistuje žádné napadení úkonů tohoto zástupce. Další zastoupení, tj. předání oprávnění k zastoupení, proto vyžaduje výslovné zmocnění. Výslovnost předpokládá alespoň konkludentní jednání zmocnitele.
4. Když má proto dojít k odklonu od zásady § 1, k čemuž je vyžadován spravedlivý důvod, musí být uvedeno pořadí, takže bude objasněn první oprávněný a subsidiární nástupnictví. Zákon neříká, kdo přezkoumává spravedlivý důvod. Podle čl. 109 je soudce oprávněn zbavit prokurátory a advokáty ze závažného důvodu jejich úřadu. Nedostatek spravedlivého důvodu pro ustanovení více prokurátorů by však nemohl být závažným důvodem pro zákrok soudce.
5. Proti ustanovení více advokátů, kteří totiž nemají žádné oprávnění k zastoupení, nejsou žádné pochybnosti. Poradní úkoly a plaidoyery může plnit více osob vedle sebe.

Čl. 104

Prokurátor a advokát

§ 1. Advocatus et procurator pro munere suo tenentur tueri iura partis atque secretum officii servare.

§ 1. Advokát a prokurátor jsou svým úřadem povolání chránit práva strany a zachovávat tajemství úřadu.

§ 2. Procuratoris est partem repraesentare, libellos aut recursus tribunali exhibere, eius notificationes recipere, atque partem de statu causae certiorum facere; quae vero spectant ad defensionem semper advocato reservantur.

§ 2. Prokurátorovi náleží zastupovat stranu, předkládat žaloby nebo stížnosti soudu, přijímat oznámení a informovat stranu o stavu sporu; zatímco obhajoba strany je vždy vyhrazena advokátovi.

1. Proti advokátům a prokurátorům, kteří porušují svoji úřední povinnost chránit práva jimi opatrovaných stran, může být postupováno podle čl. 111.
2. Úkoly prokurátorů a advokátů jsou zde navzájem odděleny, což má význam, když si strana ustanoví zástupce , který má vykonávat jen jednu z těchto úloh, nebo však také když povolá pro obě úlohy různé osoby.
3. Úkolem prokurátora – k tomu také čl. 101 bod 3 – je právní zastoupení strany v jejích procesních úkonech. § 2 uvádí předkládání žaloby a námitek, ale patří sem také podání odvolání. Prokurátor je zástupcem strany pro příjem, co je mu doručeno, platí za oznámené straně. Z toho plyne povinnost prokurátora informovat stranu.

4. Úkol advokáta – k tomu také čl. 101 bod 4 – označuje § 2 stručně jako „obhajobu“. V tom je zřejmé, že instrukce tímto pojmem nemíní jen obranu žalobního požadavku, nýbrž každé uplatňování vlastního zájmu před soudem. Neboť přirozeně má advokát žalobce za úkol přesvědčit soud o důvodnosti žaloby. Advokátní úloha je však omezena na argumentační rovinu. Může hodnotit výpovědi svědků, ale nemůže navrhnout žádné důkazy.

Čl. 105

Předpoklady pro zástupce

§ 1. Procurator et advocatus esse debent bonae famae; advocatus debet praeterea esse catholicus, nisi Episcopus Moderator aliter permittat, et doctor in iure canonico, vel alioquin vere peritus, et ab eodem Episcopo approbatus (cf. can. 1483).

§ 1. Prokurátor i advokát musí mít dobrou pověst; advokát mimoto musí být katolík, pokud biskup moderátor neposkytne výjimku, doktor kanonického práva nebo opravdu znalý a musí být schválen týmž biskupem (srov. kán. 1483).

§ 2. Qui diplomate Advocati Rotalis sunt ornati hac approbatione non indigent; Episcopus Moderator autem gravi de causa eos a patrocinio exercendo in suo tribunali prohibere potest; quo in casu datur recursus ad Signaturam Apostolicam.

§ 2. Ti, kteří obdrželi diplom advokáta Roty, nepotřebují toto schválení, ale biskup moderátor jim může ze závažného důvodu ve svém soudu zakázat výkon obhajoby, proti čemuž je možné podat stížnost k Apoštolské Signatuře.

§ 3. Praeses ob peculiaria adiuncta ad casum uti procuratorem probare potest, qui in ipso territorio tribunalis non resideat.

§ 3. Ze zvláštních důvodů může předseda v konkrétním případě připustit jako prokurátora osobu nepobývající v území soudu.

1. Jediným neodmyslitelným požadavkem na prokurátora je, aby byl sám způsobilý k právním úkonům. Neboť musí být schopen účinně jednat před soudem, eventuálně namíste procesně nezpůsobilé strany.

Požadavek dobré pověsti je přiměřený, ale nikoliv přísně nenahraditelný. Vzdor § 3 není žádné řízení o připuštění prokurátora a proto také žádné posouzení těchto předpokladů. Pochybnosti o dobré pověsti nemohou představovat závažný důvod ve smyslu čl. 109.

Kodex z této služby nevyklučuje ani nekatolíky ani nekřesťany. Strana, která si prokurátora ustanoví, má však dbát o to, aby tento měl porozumění pro řízení vedené u církevního soudu.

2. Požadavky na advokáta jsou větší. Má podle okolností velký vliv na obsahový průběh řízení. Advokát musí nad požadavky jmenované pro prokurátora
  - být zpravidla katolíkem, tedy katolicky pokřtěný nebo být po křtu přijat do Katolické církve. Je přiměřené požadovat, aby neodpadl formálním úkonem od církve (srov. kán. 1117). Biskup moderátor (pojem → čl. 34) může také připustit nekatolíky, když je znát, že mohou plnit úkol poradců stran ve smyslu kanonického právního řádu.
  - protože advokát – odlišně od prokurátora (→ výše bod 1) – potřebuje připuštění, může být přihlíženo k *bona fama*. Apoštolská Signatura stanovila v prohlášení z 12. července 1993 (Prot. N°. 24339/95 V.T. in Periodica de re

canonica 82 [1993] 697-699), že osoby, které žijí v iregulárním vztahu, tj. v konkubinátu, ve „volném vztahu“, v pouze civilním manželství, ať již před církevním manželstvím nebo po rozvodu manželství, nemohou být k advokacii připuštěny a také mohou být vyškrtnuty ze seznamu advokátů soudu.

- být doktorem kanonického práva nebo alespoň opravdu znalým. Proč instrukce (jako Kodex) nevystačuje s licenciátním stupněm kanonického práva a proto si přeje vyšší kvalifikaci než u soudců (čl. 42, § 1, a čl. 43, § 2) není patrné. Norma však netrvá na doktorském stupni, který např. by mohl být sotva vyžadován od advokátů činných hlavní náplní v civilním oboru. Od znalosti práv odvisí způsobilost advokáta být pro stranu užitečný, ale také napomoci procesu k jeho vlastnímu cíli.
3. Advokát musí být připuštěn diecézním biskupem, a to obecně nebo v jednotlivém případě. U obecného připuštění je pojat do seznamu advokátů (*album advocatorum*), o němž je řeč v čl. 112.
  4. Kdo má diplom advokáta Roty, je bez dalšího oprávněn k převzetí advokacie u všech diecézních a interdiecézních soudů (§ 2). Závažné důvody pro biskupa moderátora, aby mu zakázal zastoupení – text zde hovoří o *patrocinium* –, budou muset být zvažovány přiměřeně k těm, co jsou uvedeny v čl. 109.
  5. Z § 3 lze vyrozumět, že má mít prokurátor v obvodu soudu své bydliště, které slouží jako doručovací adresa pro soudní oznámení (→ čl. 116, § 1, °4). Toto očekávání souvisí spíše se zkušenostmi u Římské Roty (srov. čl. 48, § 3 Rotálních norem, → čl. 1 bod 2), jejíž práce by byla ztížena v důsledku nezbytnosti doručování do celého světa. Pro poměry u diecézních a interdiecézních soudů není požadavek oprávněný a také se míjí s kontextem normování CIC a instrukce: prokurátor nepotřebuje žádné připuštění, jeho bydliště je pro ustanovení stranou irrelevantní, předseda tedy nemá také co povolovat.

Čl. 106

Zmocnění

§ 1. Procurator et advocatus antequam munus suscipiant, mandatum authenticum apud tribunal deponere debent (can. 1484, § 1).

§ 1. Nežli se prokurátor i advokát ujme úřadu, musí soudu předložit věrohodné zmocnění (kán. 1484, § 1).

§ 2. Ad iuris tamen extinctionem impediendam praeses potest procuratorem admittere etiam non exhibito mandato, praestita, si res ferat, idonea cautione; actus autem qualibet vi caret, si intra terminum peremptorium ab eodem praeside statuendum, procurator mandatum rite non exhibeat (cf. can. 1484, § 2).

§ 2. K zabránění zániku práva však předseda může připustit prokurátora, i když nepředložil zmocnění, po složení vhodné záruky, je-li to potřebné; jednání však nemá účinky, jestliže během předsedou stanovené propadné lhůty nepředloží řádné zmocnění (srov. kán. 1484, § 2).

1. Předpokladem k tomu, aby prokurátor – k advokátovi → níže bod 5 – jednal namísto strany, je pověření stranou. Může v případech odpovídajících čl. 101, § 2 a § 3 být činný také bez zmocnění strany, pokud ho soudce povolal. Pro advokáta platí toto pravidlo pouze omezeně: Aby mohl vystupovat ve prospěch strany před soudem, musí předložit zmocnění, jinak ho soudce nevyslyší. Zmocnění však není možné označit za předpoklad platnosti jeho jednání.

Soud může v řízení zohledňovat pověřeného, jen pokud předložil zmocnění ve spolehlivé formě. Formulace § 1 vychází z písemného zmocnění. Aby mohl soudce přezkoumat pravost, musí být uvedeno datum a místo vyhotovení a identifikovatelný podpis zmocnitele.

Pokud zmocnitel nemůže psát, je analogicky ke kán. 1105, § 3 možný podpis zmocnění jinou osobou, která dá najevo, že zmocnitel nemohl psát a že potvrzuje jeho vůli k pověření prokurátora nebo advokáta.

2. Zatímco je pověření stranou nezbytným předpokladem pro účinné procesní úkony prokurátora, neboť nezplnomocněný zástupce nemůže nic způsobit, je předložení zmocnění jen procesní pořádkový předpis. Může být opomenut, stálo-by příliš mnoho času podání písemného zmocnění, aby mezitím např. uplynula procesní propadná lhůta. Soudce může jednání prokurátora, který nemohl předložit svoji plnou moc, zatímně uznat, má však poté stanovit lhůtu, v níž musí být předloženo zmocnění podle § 1, jinak je zastoupení neplatné a procesní úkony jsou v důsledku toho považovány za neúčinné.
3. Soudce může, předtím než uzná jednání prokurátora bez písemného zmocnění, vyžadovat zajištění; to bude sotva přicházet v úvahu, neboť protistraně zpravidla nehrozí žádné škody z procesních úkonů bez zmocnění. Kde je třeba zaplatit výlohy za jednotlivé procesní úkony, může však např. návrh prokurátora nežalující strany na výslech svědků žalobce zatížit.
4. Sankce neplatnosti rozsudku podle čl. 270^o6, který vzešel z řízení, v němž někdo vystupoval za stranu bez zmocnění, se vztahuje jen na procesní zastoupení, nikoliv na advokacii.
5. Také advokát potřebuje zmocnění, aby mohl být soudcem povolán ke stanovisku ve prospěch svého zmocnitele. Toto zmocnění nemá tentýž význam jako zmocnění prokurátora, protože advokát není jako takový povolán ke konání procesních úkonů.

Čl. 107

Zvláštní zmocnění

§ 1. Nisi speciale mandatum habuerit, procurator non potest valide renuntiare actioni, instantiae vel actis iudicialibus, nec generatim ea agere pro quibus ius requirit mandatum speciale (cf. can. 1485).

§ 1. Jestliže prokurátor nemá zvláštní zmocnění, nemůže se platně zříci žaloby, stupně soudu, nebo soudních jednání, a vůbec konat to, k čemu právo vyžaduje zvláštní zmocnění (srov. kán. 1485).

§ 2. Lata definitiva sententia, ius et officium appellandi, si mandans non renuat, procuratori manet (can. 1486, § 2).

§ 2. Po vynesení konečného rozsudku má prokurátor nadále právo a povinnost podat odvolání, jestliže to zmocnitel neodmítá (kán. 1486, § 2).

1. Prokurátor má silné a podle okolností pro stranu také riskantní postavení. § 1 chrání stranu před neuváženým zplnomocněním prokurátora k úkonům ukončujícím proces tím, že pro ně požaduje zvláštní zmocnění. Straně musí být tedy jasno v tom, zda chce dát prokurátorovi tak dalekosáhlou plnou moc.
2. Zvláštní zmocnění vyžadují:
  - zpětvzetí žaloby, které je do předvolání protistrany volné, potom může nastat už jen podle čl. 150, § 2;

- zřeknutí se zahájeného řízení podle čl. 150.

3. § 2 stanoví, že zmocnění prokurátora nezaniká konečným rozsudkem, nýbrž že obsahuje právo a povinnost k podání odvolání proti rozsudku, pokud zmocnitel nedal na vědomí něco jiného. Podle textu zůstává nejasné

- zda odpor zmocnitele proti podání odvolání má být výjimkou z pravidla, že jednání prokurátora pro stranu platí,

- zda se prokurátor musí předem strany dotázat, nebo

- zda *renuere* je před soudem posuzováno jako zpětvzetí opravného prostředku.

Z pohledu lhůt, které jsou stanoveny pro podání odvolání (→ čl. 281, § 1), a z pohledu povinnosti prokurátora podat odvolání, se ukazuje jedinec smysluplným ten výklad, že strana může advokátovi zakázat podání odvolání, bez toho že by se tento sám od sebe musel na to dotazovat. Opomenula-li to zůstává jí možnost vzít odvolání zpět (→ čl. 287) a nést event. vzniklé výlohy (→ čl. 151).

Čl. 108

Odvolání zástupců stran

Advocati et procuratores possunt ab eo a quo constituti sunt in quovis causae statu removeri, salva obligatione solvendi honoraria pro labore impenso ipsis debita; ut autem remotio effectum sortiatur, necesse est ipsis intimetur, et, si dubium iam concordatum fuerit, iudex et altera pars certiores fiant de remotione (cf. can. 1486, § 1).

Advokáti a prokurátoři mohou být od těch, kteří je ustanovili, zbaveni zmocnění v jakémkoli stavu řízení, aniž by tím zanikala povinnost zaplatit odměnu za vykonanou práci. Aby zbavení zmocnění bylo účinné, musí jim být sděleno, a pokud již byla stanovena pochybnost, musí být toto zbavení zmocnění oznámeno soudci a druhé straně (srov. kán. 1486, § 1).

1. Článek hovoří, odlišně od dotčeného kán. 1486, § 1, přímo o možnosti zrušit zmocnění pro prokurátora nebo advokáta. Odlišně od civilního práva nevyžaduje kanonické právo žádné důvody pro odejmutí zmocnění.
2. Zrušení má různý význam podle toho, zda se týká prokuratury nebo advokacie. Zrušení zplnomocnění k zastoupení vede k tomu, že prokurátorem předložené úkony již pro stranu neplatí; zrušení advokátního zplnomocnění způsobuje, že soudce již nepřijme stanovisko (bývalého) advokáta pro stranu.
3. K účinnosti odejmutí postačuje, dokud není stanovena procesní otázka, zpravení pověřeného. Alespoň v případě prokurátora by bylo žádoucí, aby musel být také v tomto dřívějším stádiu zpraven soud, který možná na základě jemu předloženého zmocnění provede ještě jemu předložené procesní úkony nyní již nezplnomocněného zástupce. Zpravení dotčeného musí být spolehlivé (*intimari*); je v zájmu strany, aby mohla zrušení zmocnění prokázat, bude-li třeba.
4. Po stanovení procesní otázky je zpravení soudu a protistrany o odejmutí zmocnění předpokladem účinnosti zrušení. Jinak se riskuje, s čím má být před tímto stanovením zřejmě počítáno, nejistota ohledně práva na zastoupení.
Oznámení zřeknutí soudu však nenahrazuje bezprostřední zpravení prokurátora nebo advokáta.
5. Jasně výpovědi o trvání zmocnění zástupce strany chybí v instrukci stejně jako v kodexu. Přesto snad zákon mlčky vychází z toho,

- že zmocnění zaniká s ukončením právního sporu;
- že prokurátor a advokát mohou své zmocnění vrátit; čl. 110 ^o1 obsahuje omezení tohoto oprávnění;
- že zmocnění zaniká zbavením advokáta jeho funkce (argument z čl. 111, § 2).

Zda zbavení prokurátora nebo advokáta ve smyslu čl. 109 také znamená ukončení služby zplnomocněného, → čl. 109 n. 1.

Čl. 109

Odmítnutí zástupce strany

Tum procurator tum advocatus possunt a praeside, dato decreto motivis suffulto, repelli sive ex officio sive ad instantiam partis, gravi tamen de causa (cf. can. 1487).

Prokurátor i advokát mohou být zdůvodněným dekretem předsedy ze závažného důvodu vyloučeni z řízení buď z úřední povinnosti, nebo na návrh strany (srov. kán. 1487).

1. Soudce řízení, v němž mají být činní na základě zmocnění strany prokurátor nebo advokát, je může ze závažného důvodu odmítnout. Důvody mohou spočívat v jeho dosavadním chování, ale také v chybějící způsobilosti nebo ve zvláštním vztahu ke straně, který vylučuje správné spolupůsobení, nebo ve vlastním zájmu prokurátora nebo advokáta na věci. U prokurátora by mohly být důvodem pochybnosti o jeho odpovědné způsobilosti k jednání (k úkonům).
2. Soud normálně nemá žádný vliv na svobodnou volbu prokurátora nebo advokáta stranou (→ čl. 103). Přípuštění advokáta vyslovuje biskup moderátor (→ čl. 105, § 1). Soudce také nemůže připustit zástupce strany v jednotlivém případě. Má tedy pouze právo negativního spolupůsobení.

Rozhodnutí soudce o odmítnutí, které slouží k tomu, aby zajistilo správný průběh procesu, je třeba provést dekretem zaznamenaným do akt.

Odmítnutí se týká osob, které úřad prokurátora nebo advokáta měly teprve převzít. Pro již činné prokurátory nebo advokáty platí čl. 110 a čl. 111.

3. Odmítnutí prokurátora nebo advokáta může být také navrženo protistranou. Stranami zde není rozuměn ochránce spravedlnosti a obhájce svazku, neboť soudce k odmítnutí nepotřebuje návrh stran (→ čl. 59 ^o2).

Důvody pro návrh protistrany mohou spočívat v tom, že např. poukáží na vztahy, které mohou být na újmu věcného vedení procesu, např. osobní nepřátelství.

4. Odmítnutí není disciplinárním opatřením, pokud nemá původ v závadném chování odvolaného nebo v jiném zavinění odvolaného. Je spíše opatřením soudní správy.

Čl. 110

Zákazy pro zástupce stran

Advocati et procuratores vetantur:

Advokátům a prokurátorům je zakázáno:

1° renuntiare mandato, causa pendente, sine iusta ratione;

1° vzdát se zmocnění bez spravedlivého důvodu ve stavu sporu;

2° sibi de immodico emolumento pacisci: quod si fecerint, pactio nulla est;

2° uzavřít smlouvu k získání nadměrného prospěchu: jestliže to učiní, smlouva je

neplatná;

3° ob dona, pollicitationes aliamve causam prodere officium;

3° zpronevěřit se své službě přijímáním darů, slibů nebo jakýmkoliv jiným způsobem;

4° causas a competentibus tribunali-bus subtrahere vel quomodocumque in fraudem legis agere (cf. cann. 1488-1489).

4° brát záležitosti od příslušných soudů nebo jednat jakýmkoliv jiným podvodným způsobem proti zákonu (srov. kánn. 1488-1489).

1. Článek vypočítává řadu způsobů jednání, které jsou prokurátorům a advokátům zakázány:
  - složit převzaté zmocnění bez spravedlivého důvodu;
  - dohodnout se na nepřiměřeném odměnění za službu pro stranu;
  - zneužívat postavení služby za účelem příslibů nebo darů;
  - protiprávně odebírat věci příslušnému soudu;
  - jednat jiným způsobem protiprávně.
2. Strana, která ustanovila prokurátora nebo advokáta, musí se moci spolehnout na to, že se ztotožní s jejími zájmy a v důsledku toho pojme ochranu jejích práv (→ čl. 104, § 1). Protože jsou prokurátor a advokát zapracováni do procesu, podle okolností také již vydělali honoráře, záleží straně zpravidla na tom, aby tyto investice nebyly marné. Prokurátoři a advokáti smějí proto vrátit zmocnění, jen pokud k tomu mají uznatelný důvod. Čl. 110 nekonkretizuje žádné takové důvody, ale tyto mohou spočívat v možnostech zástupce (pracovní vytížení, event. nemoc), jako také ve vadné koordinaci mezi stranou a zástupcem.
3. Odst. 3 zakazuje nechat si přislíbit nepřiměřené honoráře a zabraňuje tomuto pochybení sankcí neplatnosti. Odpovídající úmluvy jsou tedy neúčinné, nemusí jich být dbáno a nemohou být prosazeny právními prostředky.
4. Zneužití služby spočívá ve využívání možností v rámci postavení důvěry v rozporu s povinnostmi, obzvláště při poškozování zájmů zmocnitele. Advokát se může činu dopustit tím, že pléduje k újmě zmocnitele, prokurátor procesními úkony, které mají pro stranu za následek újmu. Odst. 3 tematizuje zneužití služby na základě příslibů nebo darů, tedy jako následek pasivní újmatnosti.
5. Zakázána je podle odst. 4 manipulace s příslušností. Tím je na jedné straně míněno, že věci nesmějí být zahajovány u nepřislušných soudů, ale také, že nesmí být manipulováno se skutečnostmi zakládajícími příslušnost, aby byla odůvodněna požadovaná příslušnost (např. ryze formálně získané bydliště, atd.).
6. To, že je zakázáno protiprávní jednání, je samozřejmé. Odpovídající výrok odst. 4 míní spíše úmyslně protiprávní jednání.

Čl. 111

Trestní postižitelnost zástupců stran

§ 1. Advocati et procuratores, qui contra sibi commissum munus deliquerint, puniantur ad normam iuris (cf. cann. 1386; 1389; 1391, n. 2; 1470, § 2; 1488-1489).

§ 1. Advokáti a prokurátoři, kteří se proviní proti sobě svěřenému úřadu, ať jsou potrestáni podle zákona (srov. kánn. 1386; 1391, n. 2; 1488-1489).

§ 2. Si autem iidem impares officio ob imperitiam, amissam bonam famam, neglegentiam vel abusus reperti fuerint, Episcopus Moderator vel coetus Episcoporum, mediis aptis adhibitis, provideat, non exclusa, si casus ferat, prohibitione a patrocínio exercendo in suo tribunali.

§ 2. Jestliže jsou pro neznalost, ztrátu dobré pověsti, nedbalost nebo zneužití shledání nevhodnými pro svůj úřad, musí biskup moderátor, nebo shromáždění biskupů, vhodnými prostředky zajistit vyřešení této věci, nevyjímaje zákaz výkonu zastoupení u jejich soudu, je-li to třeba.

§ 3. Qui alteri quovis actu dolo vel culpa illegitime posito damnum intulerint, obligatione tenentur damnum reparandi (cf. can. 128).

§ 3. Kdo jinému způsobí úmyslně nebo z nedbalosti protiprávním jednáním škodu, je povinen ji nahradit (srov. kán. 128).

1. Ke trestným činům, které § 1 pojmenovává ve vztahu ke klauzuli provinění proti svěřenému úřadu, → komentování ke čl. 75.
2. Okolnosti jmenované v § 2, k jejichž nápravě je povolán biskup moderátor nebo (podle statutů interdiecézních soudů) shromáždění biskupů, nejsou trestné činy, nýbrž skutkové podstaty, které oznamují nedostatečnou způsobilost také nezávisle na provinění advokáta nebo prokurátora:
  - neznalost (*imperitia*) je dána, pokud osoba nemá dostatečné znalosti z kanonického práva, zde hmotného manželského práva a procesního práva, aby z nich mohl účinně čerpat na ochranu práv strany (→ čl. 104, § 1);
  - ztráta dobré pověsti (*amissa bona fama*) je dána, pokud advokát nebo prokurátor svým zaviněním nebo také bez jeho přičinění již nemá vážnost, která mu nechávala zdání hodnověrné spravedlnosti, o níž je u církevního soudu usilováno;
  - nedbalost (*neglegentia*) je opomínání povinností při zacházení s pověřením, které je uděleno zmocněním advokáta nebo prokurátora, takže pokud neutrpí škody důvěra strany v úspěšnou obhajobu (pojem → čl. 104 bod 4) jejich práv, tak alespoň utrpí škody rychlostí řízení;
  - zneužití úřadu (*abusus*, → čl. 110 bod 4) je zde také vztaženo, když k němu dojde neúmyslně, tedy nemůže být potrestáno.
3. § 2 neříká, jaké vhodné prostředky má použít biskup moderátor nebo shromáždění biskupů, aby napravili nepřístojnosti. Je jmenováno jedině nejtvrděší opatření, zákaz převzetí advokacie nebo prokuratury u dotčeného soudu. Přesah vyloučení z těchto služeb není možný kvůli jurisdikci omezené na vlastní soud.
4. K povinnosti k náhradě škody → čl. 75 bod 11.

Čl. 112

Seznam advokátů

§ 1. Episcopi Moderatoris est publici iuris facere indicem seu album, in quo adnotentur advocati apud suum tribunal admissi necnon procuratores qui ibidem partes repraesentare solent.

§ 1. Biskup moderátor má zveřejnit seznam nebo adresář, ve kterém jsou zapsáni advokáti schválení u jeho soudu, jakož i prokurátoři, kteří tam obvykle zastupují strany.

§ 2. Advocati in albo inscripti tenen-

§ 2. Advokáti zapsaní na seznamu jsou

tur, de mandato Vicarii iudicialis, gratuitum patrocinium praeberere iis quibus hoc beneficium tribunal concesserit (cf. art. 307).

zavázání zajistit z pověření soudního vikáře bezplatnou právní pomoc těm, kterým soud poskytl toto dobrodíní (srov. čl. 307).

1. Aby strany řízení o neplatnost manželství nebyly při hledání právních zástupců odkázány na nahodilé informace nebo dokonce vlastní reklamu, vyzývá čl. 112 k vytvoření a zveřejnění

- seznamu advokátů připuštěných u soudu a

- seznamu osob, které se soudu starají o přebírání prokuratur.

Zatímco pro první seznam je jasný podklad, totiž připuštění vyslovená podle čl.

105, § 1, musí být pro druhý seznam zapotřebí dotázat se činných prokurátorů, zda chtějí být pojati do takového seznamu.

2. Seznam advokátů není jen cestou pro zapsané, jak získat zmocnitele, ale přináší s sebou také povinnost: kdo je tam zapsán, musí být připraven k zaopatření stran, kterým byla schválena podle čl. 307 bezplatná právní pomoc. Této povinnosti se může advokát zbavit, jen pokud předseda uzná jeho důvody v jednotlivém případě.

Čl. 113

Nabídka porady

§ 1. Apud unumquodque tribunal sit officium seu persona, adeo ut quilibet libere expediteque consilium obtinere valeat de possibilitate et procedendi ratione ad suam nullitatis matrimonii causam, si et quatenus, introducendam.

§ 1. Při každém soudu ať je úřad nebo osoba, u které by kdokoliv mohl volně a rychle získat radu ohledně možnosti podat žalobu na neplatnost manželství, a je-li žaloba možná, o způsobu, jakým je třeba postupovat.

§ 2. Si eiusmodi officium a tribunalis ministris expleri contingat, in causa sive iudicis sive vinculi defensoris ipsi partem habere nequeunt.

§ 2. Jestliže je tento úřad vykonáván úředníky soudu, pak tito nemohou zaujmout v záležitosti místo jako soudci ani jako obhájci svazku.

§ 3. In unoquoque tribunali, quatenus fieri potest, stabiles advocati constituantur, ab ipso tribunali stipendium recipientes, qui munus de quo in § 1 explere possunt, quique munus advocati vel procuratoris pro partibus quae eos seligere malint, exercent (cf. can. 1490).

§ 3. U každého soudu, pokud je to možné, se ustanoví natrvalo advokáti odměňovaní soudem, kteří vykonávají úřad o němž v § 1, a kteří vykonávají úřad advokáta nebo prokurátora jménem stran, které si je chtějí zvolit (srov. kán. 1490).

§ 4. Si munus de quo in § 1 avvocato stabili demandatum sit, iste causae defensionem assumere nequit, nisi tamquam advocatus stabilis.

§ 4. Jestliže je úřad, o němž v § 1, svěřen trvalému advokátovi, pak tento nemůže poskytnout právní pomoc v záležitosti jinak, než jen jako trvalý advokát.

1. V § 1 článek vybízí ke zřízení nabídky porady u každého diecézního a interdiecézního soudu, přičemž je na nich, zda to bude pojmenováno jako osoba nebo „úřad“. Úkolem je informování osob hledajících rady o církevním řízení o neplatnost manželství a o kanonickém manželském právu, a to vztažené na případ

osoby hledající radu: Má jí být poskytnuta rada o možnosti způsobu řízení k prohlášení neplatnosti manželství a na této bázi má mít možnost rozhodnout, zda chce zahájit řízení.

2. Je možné realizovat tuto nabídku porady také prostřednictvím úředníků soudu, tj. skrze osoby, které jsou činné jako soudci nebo obhájci svazku. V řízení osoby, jíž poradili, nemohou potom vykonávat svůj úřad. K ostatním důvodům vyloučení z výkonu úřadu → čl. 66.
3. Kánonem 1490, z něž je vybrán § 3, vyzývá zákonodárce soudy, aby daly z úřední povinnosti k dispozici stranám neznalým práva advokáty. Ti mají stranám před zahájením procesu poradit a pomoci, aby ho vedly úspěšně.
4. Takoví na stálo ustanovení zástupci, kteří mají být soudem odměňováni, musí mít kvalifikaci podle čl. 105, nepotřebují ale žádné zvláštní přípuštění. To je spíše uděleno jejich ustanovením. Chtějí-li být činní vedle toho u jiného soudu, potřebují tam přípuštění, které měli u příslušného odvolacího soudu požadovat natrvalo. Jejich zmocnění zahrnuje přiměřeně k čl. 107, § 2 totiž také odvolací stádium.
5. § 3 mlčí o tom, kdo ustanoví zástupce stran. Při zachování základního pracovněprávního vztahu je k tomu příslušný biskup moderátor (pojem → čl. 34).
6. Je na vůli stran, zda se chtějí obsloužit za pomoci těchto zástupců. Případně jim musí udělit zmocnění podle čl. 106. Bez toho k nim soud v řízení nemůže přihlížet. Ačkoliv jsou úřední advokáti ve službě soudu, nejsou soudem přiřazeni straně nebo řízení. § 3 garantuje stranám právo svobodné volby, které mají podle čl. 103 tím, že je jim výslovně přiznána možnost zvolit zástupce strany z úředních advokátů, jestliže to tak chtějí raději (*malint*).
7. Dokud existují úřední advokáti, nemusí již nikdo požadovat bezplatného právního zástupce z důvodu chudoby. Může si zvolit jednoho z úředních advokátů a pověřit jej zmocněním. Dodatečně může podle čl. 305 navrhnout odpuštění soudních výloh z důvodu chudoby.
8. Soudce, který podle čl. 112 a čl. 307, § 1 přiřazuje straně advokáta, se může snáze obrátit na natrvalo ustanovené advokáty než na advokáty vykonávající toto povolání svobodně. Totéž platí pro ustanovení opatrovníka, který je zapotřebí třeba podle čl. 97.
9. § 4 slouží k zábraně toho, aby advokát přidělený straně soudem uzavřel se stranou dohodu o „soukromoprávním“ pověření, tedy aby se od ní nechal dodatečně honorovat.
10. Norma nestanoví, zda mají být úřední advokáti ustanovení na dobu určitou nebo neurčitou. Požadavek, že musí být *stabiles patroni*, však vylučuje jmenování až do odvolání.

Pokračování příště